

PRZED PRZECZYTANIEM

Podaj przykłady współczesnych tekstów kultury ukazujących przeżycia człowieka, który stracił bliską osobę. Odwołaj się do utworów literackich, muzycznych, filmów. Opisz przedstawione w nich formy żaloby.

Lament świętokrzyski

¹ kęć wam skorzyć krwawą głowę – chcę się wam poskarżyć, użalić, znaleźć współczucie dla znekanej głowy.

² zamętek – cierpienie, żalność.

³ jen – który.

⁴ krwawe gody – przenośnie: okrutne, straszne, śmiertelne święto.

⁵ ożalała – oplakała.

⁶ żenie – kobiecie.

⁷ narodzenie – potomek.

⁸ bych się ucieszyła – bym się pocieszyła.

⁹ nie lza – nie można.

¹⁰ dosiąć – dosięgnąć.

¹¹ rzekęcy – mówiąc.

¹² żadne maciory – potrzebujące, proszące matki.

¹³ by wam nad dziatkami nie były takie to pozory, /

Jele ja [...] zeżrzała /

Nad swym [...] Synem –

byście nie zobaczyły dzieci

w takim stanie, w jakim ja

zobaczyłam swojego Syna.

¹⁴ krasnym – pięknym.

¹⁵ jedno – tylko.

¹⁶ rozbitego – rozpiętego.

1 Posłuchajcie, bracia miła,
Kęć wam skorzyć krwawą głowę¹;
Usłyszycie moj zamętek²,
Jen³ mi się [z]stał w Wielki Piątek.

5 Pożaluj mię, stary, młody,
Boć mi przyszyły krwawe gody⁴.
Jednegociem Syna miała
I tegociem ożalała⁵.

Zamęt ciężki dostał się mie; ubogiej żenie⁶,
10 Widzęć rozkrwawione me miłe narodzenie⁷;
Ciężka moja chwila, krwawa godzin[a],
Widzęć niewiernego Żydowina,
Iż on bije, męczy mego miłego Syna.

Synku miły i wybrany,
15 Rozdziel z matką swoją rany;
A wszakom cię, Synku miły, w swem sercu
nosila,

A takżez tobie wiernie służyła.
Przemow k matce, bych się ucieszyła⁸,
Bo już jidziesz ode mnie, moja nadzieja miła.
20 Synku, bych cię nisko miała,
Niecoć bych ci wspomagała:
Twoja główka krzywo wisa, tęc bych ja
podparła;

Krew po tobie płynie, tęc bych ja utarła;
Picia wołasz, piciać bych ci dała,
25 Ale nie lza⁹ dosiąć¹⁰ twego święteg[o] ciała.

O anjele Gabryjele,
Gdzie jest ono twe wesele,
Cożeś mi go obiecował tako barzo wiele,
A rzekęcy¹¹: „Panno, pełna jeś miłości!”
30 A ja pełna smutku i żalności.
Sprochniało we mnie ciało i moje wszystkie kości.

Prościez Boga, wy miłe i żadne maciory¹²,
By wam nad dziatkami nie były takie to
pozory

Jele ja nieboga ninie dziś zeżrzała
35 Nad swym, nad miłym Synem¹³ krasnym¹⁴,
Iż on cirpi męki nie będąc w żadnej winie.

Nie mam ani będę mieć jinego,
Jedno¹⁵ ciebie, Synu, na krzyżu rozbitego¹⁶.

Lament

(łac. *lamentum* 'narzekanie', 'krzyk żaloszny') Gatunek należący do liryki, obejmujący utwory wyrażające ból, narzekania i skargi na los. W literaturze staropolskiej teksty tego typu nazywano też żalami lub planktami.

O UTWORZE

Lament świętokrzyski, znany też pod tytułem *Żale Matki Boskiej pod krzyżem* (*Postuchajcie, bracia miła...*), uchodzi za jeden z najpiękniejszych liryków polskiego średniowiecza. Zapis go w latach 70. XV w. przeor klasztoru Świętego Krzyża na Łysej Górze (stąd nazwa utworu). Jest to prawdopodobnie fragment zaginionego dramatu liturgicznego, przeznaczonego do wystawiania w kościołach w Wielki Piątek. *Lament świętokrzyski* nawiązuje do bardzo często wykorzystywanego w średniowiecznej literaturze motywu Matki Bożej, która stoi pod krzyżem i rozpaczliwie widząc mękę swojego syna.